

LBRIS

We know
books

**GAYLE
FORMAN**
*Suntem
inevitabili*

Traducere din limba engleză de
CRISTINA NAN

NEMIRA

CUPRINS

<i>The Rise and Fall of the Dinosaurs</i>	9
<i>O singurătate prea zgomotoasă</i>	23
<i>Sometimes a Great Notion</i>	32
<i>Regulile seducției</i>	40
<i>Pomul cel darnic</i>	46
<i>Peanuts</i>	54
<i>Fata dispărută</i>	62
<i>O buclă în timp</i>	75
<i>Pe când eram doar niște puști</i>	86
<i>Când mă vei întâlni</i>	108
<i>The Scent of Desire</i>	117
<i>Fight Club</i>	128
<i>Mica enciclopedie Hygge</i>	139
<i>The Art of the Deal</i>	150
<i>Goldmine Record Album Price Guide</i>	157
<i>Beethoven's Anvil</i>	168
<i>The Complete Idiot's Guide to Starting and Running a Coffee Bar</i>	185
<i>Mărți cu Morrie</i>	190
<i>Moby Dick</i>	198

<i>Moneyball</i>	214
<i>Cartea cea Mare</i>	223
<i>The 2010 Rand McNally Road Atlas</i>	235
<i>Nepotul magicianului</i>	243
<i>Problema durerii</i>	254
<i>My Brother</i>	267
<i>The Great Good Place</i>	272
<i>Supa de piatră</i>	281
<i>Bibliografie</i>	293
<i>Notă despre adicție</i>	297
<i>Mulumiri</i>	301

THE RISE AND FALL OF THE DINOSAURS

Se spune că dinozaurilor le-a luat treizeci și trei de mii de ani să moară. Treizeci și trei de milenii din momentul în care asteroidul a lovit peninsula Yucatán și până în ziua în care ultimul dintre dinozauri a îngenuncheat, înfometat, înghețat și otrăvit de gazele toxice.

Din perspectivă universală, treizeci și trei de mii de ani nu înseamnă mult. E doar o clipită. Dar tot treizeci și trei de mii de ani rămân. Aproape două milioane de zile de luni. Nu-i o nimica toată.

Îmi tot pun niște întrebări. Oare ei au știut? Oare bieții T-Rex au simțit impactul cu asteroidul care a cutremurat pământul și au ridicat privirea spunându-și: „La naiba! Mi-a sunat ceasul?“ Să fi observat Camarasaurus, care trăia la mii de kilometri distanță de zona de impact, că soarele se întunecă din pricina cenușii și să fi înțeles că zilele-i erau numărate? Să se fi întrebat Triceratops de ce, dintr-odată, aerul miroase altfel, fără să știe că e vorba despre gazele otrăvitoare eliberate de o explozie echivalentă cu zece miliarde de

bombe atomice (nu că bombele atomice ar fi fost inventate pe atunci)? Cât de departe să fi înaintat în acei treizeci și trei de mii de ani până să înțeleagă că dispariția nu-i pândeă, ci se întâmplase deja?

Cartea pe care o citesc, *The Rise and Fall of the Dinosaurs*, de Steve Brusatte, pe care am descoperit-o, rătăcită printre atlase, cu câteva luni în urmă, ne spune multe despre cum era viața dinozaurilor. Însă nu ne dezvăluie ce gândeau spre sfârșitul existenței lor. Cred că poți să emiți ipoteze în legătură cu o mulțime de lucruri atunci când vine vorba despre niște creaturi care au trăit acum șaiszeci de milioane de ani. Gândurile privind propria dispariție, precum și multe alte mistere, le-au luat cu ei în mormânt.

Informație: dinozaurii încă există. Iată cum arată! Un tată și un fiu, într-o librărie veche, aflată în pragul colapsului, care petrec zile lungi și fără noimă consumând cuvinte pe care aici nu le mai cumpără nimeni. Tatăl, Ira, stă și citește la locul lui obișnuit, un scaun tapițat, rupt, uzat după atâția ani de folosire, așezat în secțiunea cu hărți, lângă fereastra acum deloc impresionantă, ținând cont de crăpătura în formă de fulger, în stil Harry Potter, care o traversează, coborând în lateral. Fiul – adică eu, Aaron – stă prăbușit pe un taburet de lângă o casă de marcat înfometată, citind obsesiv despre dinozauri. De pe rafturile magazinului, odinioară ordonate și îngrijite, cărțile se revarsă, întruchipând niște soldați într-un război demult pierdut. Avem mai multe volume acum decât atunci când librăria funcționa, fiindcă, ori de câte ori Ira vede o carte la gunoi sau în pubela pentru reciclat ori pe marginea străzii, o salvează și o aduce acasă. Suntem un magazin ticsit de obiecte abandonate.

În dimineața în care începe povestea noastră, Ira și cu mine stăm la locurile noastre obișnuite, citind aceleași cărți dintotdeauna, când un vaiet înspăimântător cutremură magazinul. Sună ca un corn de ceață, doar că ne aflăm în Munții Cascadelor, în statul Washington, la vreo sută șaiszeci de kilometri depărtare de ocean, de nave și de cornurile de ceață.

Ira sare de pe scaun, cu ochii larg deschiși, cuprins de panică.

— Ce-a fost asta?

— Nu știu...

Vocea îmi este acoperită de un pocnet ascuțit, urmat de sunetul jalnic al cărților care se prăbușesc ca o avalanșă pe podea. Unul dintre cele mai mari rafturi s-a rupt în două fix de la jumătate, asemenea castanului din *Jane Eyre*. Și oricine a citit *Jane Eyre* știe ce prevestește asta.

Ira se avântă într-acolo, îngenunchează și, deznădăjduit, se apleacă peste soldații căzuți, de parcă el ar fi generalul care i-a condus la pieire. Doar că nu e așa. Nu e vina lui. Nimic din toate astea nu e din vina lui.

— Mă ocup eu, îi spun cu glasul șoptit pe care am învățat să-l folosesc atunci când devine agitat.

Îl conduc înapoi la scaun, iau pătura grea și îl învelesc cu ea. Pun pe foc ceainicul și îi fac un ceai de mușețel.

— Dar cărțile...

Vocea lui Ira e profundă, parcă îndoliată, ca și cum cărțile ar fi niște făpturi care trăiesc și respiră. Și, pentru el, chiar sunt.

După părerea lui, cărțile sunt adevărate miracole. „Douăzeci și șase de litere“, obișnuia să-mi spună, pe când stăteam în poala lui și mă uitam la cărți ilustrate despre pui de bursuc sau omizi înfometate, iar el citea o biografie a lui

LBJ¹ sau un volum de poezie de Matthea Harvey. „Douăzeci și șase de litere și câteva semne de punctuație și obții o infinitate de cuvinte într-o infinitate de lumi.“ Arăta spre cartea mea, spre cartea lui, spre toate cărțile din magazin. „Cum să nu fie un miracol?“

— Nu-ți face griji, îl liniștesc acum, ducându-mă să adun talmeș-balmeșul de pe podea. Cărțile vor fi în siguranță.

Însă cărțile nu vor fi în siguranță. Până și ele par să înțeleagă, împrăștiate pe jos, deschise, cu cotoarele rupte și suprapopertele atârânănd, după ce și-au pierdut mirosul de hârtie proaspătă, importanța și demnitatea. Răsfoiesc un vechi ghid turistic al Toscanei aflat pe podea, oprindu-mă la pagina de prezentare a unei pensiuni italiene, răpusă probabil de Airbnb. Apoi iau o carte de bucate și netezesc imaginea aproape pornografică a unei rețete de sufleu cu brânză la care nu se mai uită nimeni acum, când există site-ul Epicurious. Cărțile sunt orfane, dar sunt orfanele noastre, așa că le stivuiesc într-un colț cu grija și cu tandrețea pe care o merită.

Spre deosebire de fratele meu, Sandy, căruia nu i-a păsat nicicând de cărți, însă a dat gata primul roman pentru tinerii cititori înainte să intre la grădiniță, eu, care râvneam cu disperare cheile de la castelul lui Ira, am învățat cu greu să citesc. Cuvintele îmi dansau pe pagină și nu reușeam să-mi amintesc diversele reguli despre modul în care un „e“ final ajută vocala să-și rostească propriul nume. Profesorii se întâlneau cu Ira și cu mama și discutau despre întârzieri și intervenții. Mama era îngrijorată, însă nu și Ira. „Se va întâmpla când va fi

¹ Lyndon B. Johnson (1908–1973) a fost cel de-al 36-lea președinte al Statelor Unite ale Americii, în perioada 1963–1969 (n. tr.).

să se întâmple.“ Dar cu fiecare zi în care nu se întâmpla, simțeam că mi se refuză un miracol.

Spre sfârșitul clasei a treia, am luat din coșul de la școală o carte, nu unul din volumele acelea enervante, pentru copii mici, cu care mă trimiteau acasă în rucsac, ci un roman cartonat, cu poza unui leu blând și impunător, care părea că-mi face semne. L-am deschis la prima pagină și am citit: „Au fost odată patru copii pe nume Peter, Susan, Edmund și Lucy.“ Și cu asta lumea mea s-a schimbat.

Ira îmi citise dinainte să mă nasc, dar nu semăna nici pe departe cu cititul de unul singur, la fel cum a fi pasager într-o mașină nu se compară cu a fi tu însuși șoferul. De atunci, am condus întruna, din Narnia până la Hogwarts și Tărâmul de Mijloc, din Nigeria în Tasmania și până la Luminile Nordului din Norvegia. Toate acele lumi, cuprinse în doar douăzeci și șase de litere. Sincer vorbind, mă gândeam că Ira minimalizase minunea.

Dar gata. Zilele astea, singura carte pe care o mai înghit este *The Rise and Fall of the Dinosaurs*. În afară de ea, nu suport să mă mai uit la vreun volum fără să mă gândesc la tot ce am pierdut și la tot ce pierdem în continuare. Poate că de aceea, noaptea, în liniștea dormitorului meu, îmi imaginez magazinul în flăcări. Tânjesc să aud sunetul hârtiei care se aprinde. Îmi imaginez căldura focului în timp ce cărțile, hainele și amintirile noastre sunt incinerate. Discurile lui Sandy se topesc într-un râu de vinil. Când focul se stinge, vinilul se solidifică, păstrând captive în el bucăți din viețile noastre. Fosile pe care generațiile viitoare le vor studia, încercând să-i înțeleagă pe cei ce au trăit aici odinioară și modul în care au dispărut.

— Și cu raftul cum rămâne? întrebă Ira.

IPRIS We know books
Raftul e distrus. Considerați-l o metaforă pentru întregul magazin. Pentru viețile noastre. Dar Ira se încruntă îngrijorat, de parcă raftul rupt îi provoacă o suferință fizică. Ceea ce probabil că se întâmplă. Iar când ceva îl rănește pe Ira, mă rănește și pe mine. Motiv pentru care-i spun că vom lua unul nou.

Și așa începe totul.

În dimineața următoare, Ira mă trezește, scuturându-mă delicat de mai multe ori.

— Aaron! mă strigă, cu o strălucire maniacală în ochii lui căprui. Ziceai că mergem să cumpărăm un raft nou.

Așa am zis? Afară e încă întuneric. Minteă îmi este încetoșată.

— Haide! mă îndeamnă Ira.

Clipesc până când reușesc să focalizez ceasul digital. E ora 5:12.

— Acum?

— Păi, trebuie să mergem cu mașina până în Seattle și înapoi. Dacă plecăm la șase, chiar dacă va fi aglomerat, vom ajunge acolo la opt, când deschide la Coleman, și putem să terminăm până la opt și jumătate, iar spre nord nu va fi aglomerație, așa că ne întoarcem până la zece.

Potrivit afișului laminat de pe ușă, făcut de mama acum o viață, Bluebird Books e deschis între zece dimineața și șase seara, de luni până sâmbătă, iar duminica e închis. Ira insistă să respecte orele afișate, chiar și în zilele cu ninsoare sau când nu se simte bine. Face parte din ceea ce numește el legământul librarului. Faptul că nimeni nu intră niciodată în librărie înainte de prânz, presupunând că intră cineva vreodată, nu își are locul în raționamentul lui.

— Nu putem să luăm rafturi de la Bellingham?

Încă nu m-am trezit bine, așa că sugerez să mergem la Home Depot, cu toate că știu că Ira nu cumpără nimic de la Home Depot. Sau de la Costco. Ori de pe Amazon. Ira rămâne fidel aceluiași magazin independent. Un dinozaur care susține alți dinozauri.

— În niciun caz, răspunde Ira. Întotdeauna am cumpărat de la Coleman. Mama ta și cu mine ne-am luat primul raft de la Linda și Steve. Și-acum, hai! zice, trăgând pătura de pe mine. Să mergem!

Douăzeci de minute mai târziu, pornim Volvoul și ieșim de pe străduța noastră. E întuneric beznă și zorii par a fi departe. La ora asta, toate magazinele au obloanele trase, așa că nu-ți poți da seama care sunt falimentare – de pildă Dress You Up, care încă își păstrează în geam manechinele prăfuite – și care sunt doar închise.

Ira încetinește pentru a-i face cu mâna lui Penny Macklemore, în timp ce femeia își descuie magazinul de bricolaj, una dintre multiplele afaceri pe care le deține în oraș.

— Bună dimineața, Penny! o salută coborând geamul, moment în care ne lovește un val de aer dinspre nord-vest, a cărui umiditate îl face să pară mult mai rece decât e în realitate. Te-ai trezit devreme.

— Oh, mereu mă trezesc devreme, răspunde Penny. De-aia ajung așa departe.

— Păi, noi ne ducem să cumpărăm niște rafturi noi, o informează Ira. Ne vedem mai târziu.

Ne îndreptăm spre autostradă pe drumul sinuos, trecem pe lângă fabrica unde lucra odinioară jumătate din oraș, dar care-i goală acum și parțial năpădită de pădurea pe care cândva o transforma în hârtie.

— Mama ta și cu mine ne-am cumpărat toată mobila de la Coleman, zice Ira, în timp ce intră pe autostradă. Magazinul aparține unui cuplu, soț și soție. Sau, mă rog, a aparținut, până când a murit Steve. Acum, Linda se ocupă de el împreună cu fiica ei, adaugă Ira, apoi face o scurtă pauză. Cam ca noi doi.

— Aha, zic eu, întrebându-mă dacă și fiica Lindei Coleman își imaginează vreodată magazinul lor în flăcări.

La urma urmei, lemnul e la fel de inflamabil ca hârtia.

— Oricât de mult timp a trecut, continuă Ira, întotdeauna Linda își amintește ultimul lucru pe care l-ai cumpărat. „Ira, cum mai e teigheaua aceea?“ o să mă întrebe, cu toate că sunt ceva ani de-atunci.

Se referă la vânzarea prin recomandare, în care are mare încredere. Cândva, el și mama se pricepeau de minune la asta. Înainte să vină asteroidul, să distrugă afacerea și să-i afecteze creierul, Ira avea o memorie aproape fotografică a ceea ce citise ultima dată fiecare client în parte, prin urmare și o abilitate extraordinară de a le sugera ce să citească în continuare. De pildă, dacă intra Kayla Stoddard și se oprea să discute cu mama despre haina nouă-nouă (cu etichetă pe ea) pe care Kayla și-o luase de la Goodwill, Ira își amintea că ultimele cărți pe care femeia le cumpărase fuseseră *Crima din Orient Expres* și *Moarte pe Nil* și presupunea, în mod corect, că era pasionată de Poirot, așa că îi pregătea în liniște *Întâlnire cu moartea*. El și cu mama vindeau așa o mulțime de cărți.

— Linda o să ne găsească un raft bun, care să-l înlocuiască pe cel rupt, zice Ira, când o cisternă de gaz trece în grabă pe lângă Volvo și urcă dealul. Apoi, putem să mai organizăm pe ici, pe colo și să mai schimbăm câte ceva.

Ira mereu își propune să mai schimbe câte ceva. Dar, de fapt, ar vrea să întoarcă timpul, să revină la momentul dinaintea căderii asteroidului. Și, cu toate că am citit destul de multe cărți despre posibilitatea teoretică de a călători în timp, din câte știu, mașina timpului nu a fost inventată încă. Și totuși, nu-l învinuiesc pentru că-și dorește asta.

Când ajungem la Coleman, fix la ora opt, magazinul e închis și cufundat în întuneric. Mă duc să verific afișul de pe ușă.

— Zice că deschide la nouă, îi strig lui Ira.

— Ciudat! exclamă el, scărpinându-se în barbă. Puteam să jur că e deschis de la opt la patru. Linda aranjase orarul astfel încât seara să poată fi acasă cu copiii. Cu toate că fiica ei, Lisa o cheamă, zice Ira, pocnind din degete când face respectiva conexiune sinaptică, e mare acum, așa că poate au schimbat programul. Prin urmare, vom deschide mai târziu azi.

Se încruntă, de parcă oamenii vor aștepta cu nerăbdare la ușa noastră, la fel cum așteaptă la Coleman.

— Păi, dacă tot avem timp de pierdut, vrei să luăm micul dejun? îl întreb.

— Sigur.

Ne întoarcem în mașină și ne îndreptăm spre centrul comercial. Într-un capăt al parcurii, se află unul dintre magazinele acelea imense, cu mâncare organică. În celălalt capăt, se află librăria. Vitrinele ei etalează artistic o mulțime de titluri noi, fotografiile cu autori zâmbitori care își prezintă viitoarele sesiuni de lectură, un calendar de evenimente. Toate indică o librărie de succes – pur și simplu în vecinătatea Amazonului –, care a supraviețuit algoritmilor, pandemiei